

Národní výbory a bojové oddíly mají ještě řadu dalších důležitých úkolů. Jsou to úkoly ochranné a zajišťovací.

Okupanti a jejich čeští sluhové se dnes vrhají do vesnic a berou rolníkům obilí, které mají pro jarní osev a pro svou výživu, brambory, odvádějí poslední kusy dobytka a vše odvázejí do Německa. Tomu je nutno čelit především tím, že se již dnes ukryje vše, co se ukrýt dá. Městské obyvatelstvo si musí připravit pro dny německého ústupu přes naše země větší zásobu potravin a ukrýt je, stejně jako šatstvo, nejlépe na několika místech, protože okupanti odvezou nebo zničí vše, co budou moci. NV musí masově rozšířit tyto pokyny a umožňovat obyvatelstvu, aby se podle nich řídilo.

Všude je plno Němců, německých úředníků a špiclů. Bude zcela na místě vzít z nich rukojmí, tak jako je všude berou oni, a tak zajistit životy českých lidí. Úkolem NV je též zjistit a zajistit ty ničemné Čechy, kteří z vlastní vůle pracovali horlivě pro okupanty jak na poli politickém, tak hospodářském (na př. krysy z hosp. kontrol) a správním (horlivé četnictvo, pochopové při nahánění do práce atd.), nemluvě vůbec o udavačích a českých špiclech Gestapa.

V převratných dnech bude ochromeno zásobování, čehož budou chtít využít všelijaké kreatury pro svůj zisk. NV musí i zde zasáhnout, zajistit zbylé zásoby a sklady a bezohledně postupovat proti spekulantům.

To jsou některé z nejdůležitějších úkolů, které musí NV a bojové oddíly řešit. Řešte je již dnes! Doplnujte je a přizpůsobujte místním poměrům! Sdělujte své zkušenosti svým vedoucím a ostatním skupinám!

Kupředu, do práce, do boje!¹

¹ Rudé právo, únor 1945. — AÚD KSČ Praha. 1945/111.

[120]

1945, polovina února. Havlíčkobrodsko. — Leták¹ partyzánské brigády „Jan Hus“² o prvních úkolech národních výborů v osvobozené vlasti.

¹ Souborný materiál o ustavování a činnosti ilegálních národních výborů v českých zemích je uložen v SÚA Praha, f. MV, sign. B 2911. Řada dokumentů tohoto druhu je obsažena též v edici Zd. Konečného a F. Mainuše „Osvobození Severomoravského kraje ve světle kronik“.

¹ Na leták připsáno strojem:

„Věci dobře uvažte a promyslete. Před nepovolanými nemluvte, aby se vše neprozradilo předčasně. Naprostým mlčením před cizími zachováme sebe a své kamarády, abychom pak včas byli na místě v plné pohotovosti.“

Vedoucím buněk, upozorňujte stále své členy k mlčení a opatrnosti, žádné „šuškáni“ — chlapské jednání! Musíme být lépe připraveni k svým úkolům než byli Němci svými „ordnery“ v. r. 1938/39!“

² Partyzánská brigáda „Mistra Jana Husa“ byla nejdůležitější partyzánskou jednotkou na Českomoravské vysočině. Výňatek ze zprávy o politické činnosti této brigády, který je datován květnem 1945, ukazuje, jak významnou úlohu sehráli tito partyzáni při zakládání národních výborů. Zpráva velitele partyzánské brigády Tůmy to popisuje takto:

„Dne 26. října 1944 ve 20.30 hod. jsme dopadli u Města Brdy, 5 km jihovýchodně od Čáslavi. 29. října t. r. ustavil komisař brigády Národní výbory v Lipovci, v Licoměřicích, v Bousově a v Tuchově. Vedoucím těch 4 NV byl určen bratr Ouřecký Jaroslav, rolník z Lipovce. Úkoly dány následující:

1. Pomáhati naší organizační partyzánské skupině, kterou jsme při odchodu zanechali v lesích u těchto vesnic, a sice potravinami, informacemi a pod.

2. Organizovati v okolních vesnicích nové NV.

3. Vybudovat zpravodajskou službu z blízkých i dalekých měst pro naše zpravodajské oddělení.

Dne 6. listopadu 1944 byly založeny NV v Trhové Kamenici. Bratři v okolí Trhové Kamenice, t. j. hajný Ajz, chalupník Horník a rolník Urban měli již malou ilegální organizaci, ale nevěděli, co dělat. Byly jim dány směrnice k budování místních NV a k provádění výzvědných prací, vedoucím byl bratr Ajz z Polomu. Dne 8. listopadu byl založen NV v Krucemburku, do čela mu postaven br. Lédl, kovodělník. Od 7. 11. 1944 do 10. 12. 1944 byly založeny další nové NV, a to ve Vojnově Městci, Sobinově, Vortové, Ždírci, Chotěboři, Cikháji, Herálci a Zámku Ždáře. V této době byli vyhledáni vhodní lidé pro konání spojovací a výzvědné služby. Na začátku prosince byla vydána instrukce (pokyny a rady) vedoucím NV, kde byl určen přesně postup při tvoření NV i jejich

Co dělat v převratové době.

Prožíváme poslední záchvěvy této války. Drtivá síla RA rychle mění německou armádu v trosky a přinucuje ji klesat na kolena na jejím vlastním území. Vítězná sovětská vojska táhnou kolem českých zemí dále na západ do hlubin Německa, vyřazujíce tak jednu průmyslovou oblast za druhou. Hitlerismu dochází dech, protože se jeho zoufalost stupňuje každým dnem, dochází k nejsurovějším bojům této války. Němci bez boje neodevzdávají ani metr svého drahocenného životního prostoru. Jsou rozhodnuti klásti zuřivý odpor i na Moravě a v Čechách. Opevňují jednotlivá naše města a celá pásma v naší otčině. Tak na příklad opevňují Českomoravskou vysočinu a od Benešova na západ to jest jediný vojenský tábor.

To nasvědčuje: 1. tomu, že oni sami počítají s brzkým přiblížením RA a za 2., že naše země budou osvobozeny po částech. Je proto nanejvýše nutné, abychom učinili všechna opatření. A to:

1. Zesílit mobilisaci do naší brigády. Uspíšit tvoření civilních partyzánských družin a dávat jim úkoly.
2. Urychleně budovat NV tam, kde ještě nejsou, to znamená, že vedoucí okresů musejí míti své organisace skoro v každé vesnici.

Mimo organisování nových NV se musejí všichni vedoucí plně věnovati výzvědné službě. Velitelství RA nás žádá, abychom vzali pod dohled všechny dopravní tepny a přesně kontrolovali dopravní ruch. Dělejte to takto:

Každou železnici i cestu vezměte pod dohled (pověřte tím své lidi). Podávejte písemnou zprávu, kolik tam každý den projíždí vlaků, aut a projde vojsk. Odkud a kam vojsko a jiné náklady jedou. Druh vojska, výzbroj a počet, případně názvy (čísla) pluků, divisí, kdo jsou jejich velitelé a pod. To je tak pro tuto chvíli.

Třebaže však ještě hřmějí spojenecká děla několik desítek km od nás, musíme se již připravit na dobu, kdy se Vaše okresy stanou svobodnými. Každý vedoucí NV musí znát, jak se má chovat, co dělat, jakmile do jeho obce, města, vkročí RA. V krátkosti Vám nastiňuji, jak si v této době budete počínati.

úkoly. V Sobinově byla utvořena ilegální tiskárna, kterou vedl Jirka Starý. Ke konci prosince bylo v oblasti Čáslavi a Chrudimi utvořeno 37 místních NV, které v obvodu Ronov u Čáslavi vedl dělník z Prachovic Bohumil Kříž, a v obvodu Trhové Kamenice lesní hajný Až. V obvodu Města Žďáru bylo vytvořeno 13 místních NV, v jejichž čele stál Václav Ježek, dělník ze Zámku Žďáru, zpravodajské oddělení v tomto obvodu vedl Karel Němec, lesní správce z Vojnova Městce. Do této doby bylo navázáno spojení s četnickými stanicemi, a sice v oblasti Čáslavi s čet. stanicí v Ronově, Vrdech, v chrudimském okresu se stanicemi v Malči a v Chotěboři, v žďárském obvodu v Českém Heralci a Novém Veselí. Byl též navázán styk s ředitelem vojenského kovodělného závodu Hedvikov u Třemošnice, Roháčkem, a dále se zástupcem firmy na vydělávání kůží z Hlinska, býv. carským štáb. kapitánem letectva Bardou. Jako první vůbec začala s námi spolupracovati četnická stanice pod velitelem št. stržm. Holíkem z Krucemburku. Všichni hajní, konající službu na Železných horách a Žďárských Vrchách s námi spolupracovali už ke konci prosince 44. Dne 5. ledna 1945 byl vydán informační bulletin nákladem 40 kusů pro vedoucí místních NV. V polovici ledna bylo přistoupeno k tvoření NV v obvodu přibyslavském a německobrodském. V Přibyslavi byl vedoucím lesní Ing. Bezpalec, v Havlíčkově Brodě Ing. Šenfeld a vedoucím obou těchto obvodů byl Josef Lacina, rolník z Pořežína. Za několik týdnů byly utvořeny místní organisace NV ve všech obcích těchto obvodů. Dne 21. ledna 1945 byl vydán leták — přehled vojenských událostí. Bylo to v době, kdy RA zahájila zimní ofensivu. Na začátku února byla napsána přísaha českého partyzána. Každé okresní vedení NV mělo své civilní partyzánské skupiny, t. zv. CPS, které tvořily samostatnou bojovou organisaci, řízenou naším velitelstvím a kontrolovanou NV. Členové těchto CPS skládali partyzánskou přísahu jako partyzáni, nacházející se v lesích. Dnem pracovali ve svých zaměstnáních a v noci vyplňovali úkoly, které jim ukládalo naše velitelství. Zbraně a třaskaviny dostávali od nás. Mimo bojových akcí konali též zpravodajskou a spojovací službu. V polovině února byla vydána 2. instrukce NV, a sice „Co dělat v převratové době“.

Z jakých vrstev pocházeli členové NV a CPS vůbec, jací to byli lidé, uvádějí instrukce, které byly přesně dodržovány. Na začátku února velitelský sbor přešel z obvodu přibyslavského do obvodu ledečského, kde byly založeny NV ve Vickovicích, Petrovicích, Michalovicích, Dědicích a Třebětíně, v jejichž čelo byl postaven bratr Štátný, rolník z Vickovic a br. Schovanec, lesní hajný z Petrovic. Dne 5. května převzalo v řečených obvodech moc do svých rukou 126 místních organisací NV.“ (AÚD KSČ Praha. 1945/783.)

I. Rozvinouti to největší válečné úsilí k rychlému rozbití nepřátelských armád!

- a) organisovati čl. armádu
- b) energicky zneškodnit zrádce a agenty Hitlera
- c) vzít do rukou hospodářství
- d) dát do veřejné správy dopravu a všechny podniky, ovládané Němci a zrádci
- e) rychle organisovati zásobování obyvatelstva
- f) odstraňovat duchovní spoušť, zanechanou okupanty — organisovat školy, přednášky, plným chodem pustit demokratickou propagandu.

Proč to mají a musejí dělati Národní výbory?

O státní aparát (Hácha) se opřít nemůžeme. Budou sice i úředníci, kteří zůstali věrni, což dokázali činy, lid je zná a těch konečně užijeme. Ale protože se při sestavě nového aparátu chceme řídit heslem „všechna moc pochází z lidu“ (ze staré ústavy), nemůže nám také v okrese vládnouti žádný vládní delegát (může pomáhat), ale bude vládnouti ten, kdo přinesl nejvíce obětí ve formě národních výborů v obcích, okresech a v zemích.

Jejich úkoly:

1. vezmou do rukou hospodářské podniky od Němců a zrádců.
2. Postarají se o zásobování a stanovení cen.
3. Pročistí státní aparát. Každý ve svém okrese, obci a pracovním oboru a vezmou jej pod svůj dohled — i soudy.

Jestli chceme hospodařiti v osvobozené vlasti skutečně demokraticky, musíme jíti touto cestou. Je však k ní zapotřebí míti demokratické přesvědčení a víru ve schopnost našeho lidu.

Otázka národních výborů, úřadů a vlády.

Jaká bude kompetence NV a jaká bude za tohoto stavu úloha vlády:

1. Obecní NV převezmou funkci obecních zastupitelstev.
2. Okresní vedení NV převezme funkci dřívějších okresních zastupitelstev a okresních politických správ.
3. Zemské NV budou vykonávati funkci dřívějších zemských politických správ.

Systém:

- a) NV jedná podle směrnic okresního NV a povede celou správu své obce.
- b) Okresní NV, řídě se směrnicemi zemského NV, povede správu okresu.
- c) Zemský NV povede správu země.

Kompetence:

Úřady podléhají (jako dříve politické správě) t. zv. národním výborům. Tedy — úřady musejí vykonávati usnesení NV.

Poměr vlády:

Vláda bude míti v podstatě stejné postavení jako dříve, jenže nebude dávat (ve věcech veřejné správy) své směrnice okresním hejtmanům, notářům a přednostům zemské správy, ale NV. Kde by NV nevyplňovaly směrnice vlády, má vláda právo provést nové volby NV.

Jak provést volbu národních výborů:

Je jasné, že není možné dodržeti všechny předpisy normálních voleb. To znamená přesné seznamy voličů, stanovenou dobu je vyvěsiti, zákonem stanovit kandidátky a pod. My musíme v přechodné době jednati rychle.

Kdo bude prováděti org. volbu NV?

Volbu nebudeme prováděti na pustém místě — budou tam ilegální NV, které podají zprávu o své činnosti a demokraticky provedou volby.

Provádění voleb:

- a) v menších místech: schůze všeho občanstva a volbu provést hlasováním.
- b) Stejnou metodou se může postupovati i ve větších místech, když se rozdělí na volební obvody (města).

Kdo má právo volit?

Každý Čech, státně a národně spolehlivý a bezúhonný. Vyloučení jsou zrádci, kolaboranti a sluhové něm. okupantů.

Volba okresních NV.

Místní NV v okresním městě svolají konferenci všech zástupců místních NV a provedou volbu.

Volba zemských NV.

V dohodě s vládou se provede sjezd okresních NV a provedou volbu. Pro slovanské národy naší republiky to bude slavný den. Úkolem vlády potom bude, aby urychleně provedla sjezd zemských NV, na kterém bude provedena volba členů prozatímního Národního shromáždění, které zvolí novou vládu. Budeme si přát, aby byla jedna sněmovna, aby se mohlo pracovati rychle a bez průtahů.

II. Jak budou NV pracovati:

NV budou muset mnohé věci budovati od základů. Budou překážky a záludné úklady nepřítelů, sice poraženého, ale ještě úplně nezničeného. Bude odpor proti demokratickým živlům a bude nanejvýše nutné se střežit před horlivými kariéristy.

- a) Zřídit zvláštní odbor pro zajištění bezpečnosti.
- b) Odbor hospodářský (vzít do rukou a řídit podniky a závody, jež byly v rukou Němců a zrádců).
- c) Odbor zásobovací — úloha zodpovědná, ale nevděčná.
- d) Odbor školský a osvětový. Duševní potravu bude potřeba jako chleba.
- e) Odbor vojenský (pomáhat v provádění mobilisace).
- f) Spolupůsobit při očišťování soudnictví a ustavit lidové soudy k souzení zrádců a okupantů.

Bude potřeba při NV zřídit užší pracovní kolektiv pro vyřizování denní agendy (snad předsednictvo NV).

Avšak při zvládnutí těchto obrovských úkolů nepomůže NV žádné ustavování odborů a výborů, nebude-li celá jejich práce spojena s lidem a s lidovými organisacemi. Partyzáni budou konečně hrát velkou úlohu při zajištění bezpečnosti a k podpírání NV. Závodní výbory a odborové organisace musejí NV pomáhati udržovati v chodu podniky, vzaté z ruk Němců a zrádců, NV musí s nimi spolupracovati. Družstevní org. spotřebitelů a družstevní rolnické org. se musí ustavit na demokratickém podkladě a musí pomáhati při překonávání zásobovacích obtíží. Kulturní organisace musí vzkřísit náš duchovní život. NV budou míti také úřady, ale ty nesmí býti byrokratické. Oni rostou a vzrostou z lidu, budou a musí sloužit lidu.

Aby Národní výbory splnily tyto úkoly, musí se na ně pilně připravovati, plánovati je již teď. A později je potřebí dáti lidu právo míti členy NV pod svou kontrolou, aby mohl usnesením schůze voličů ty členy NV, kteří nedorostli svých úkolů, odvolávat a nahrazovat je jinými.

Prosím, aby každý vedoucí tyto instrukce náležitě prostudoval a vysvětlil jednotlivé body ostatnímu členstvu. Každá obec, město a okres musí činiti přípravné kroky k uskutečnění tohoto programu. Je úplně možné, že v době, kdy přijde doba k uskutečnění těchto úkolů, nebudou míti jednotlivé obce spojení s okresem a okresy se mnou (organisace bude rozřiznuta frontou) a NV budou muset jednat samostatně.

Komisař partyzánské brigády
„Jana Husa“

Tůma.